

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Daniele Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1749

Art. 1. Generales Notitiæ de Montibus Pietatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63772)

§. 258.

Commodus dicendorum ordo, quantum res patietur, servabitur, tota materia in quinque Articulos distincta. *Dicendorum ordo.*
Primus continebit Generales Notitias de Montibus Pietatis. *Secundus* deteget eorundem originem. *Tertius* recenset hujus Instituti progressum. *Quartus* referet quorundam Auctorum observationes pro ejusmodi Montibus in Germania fors erigendis non inutiles.

§. 259.

Montes appellamus quandam pecuniæ, tritici, farinae, aliarumve rerum ejusmodi cumulum, ex eleemosynis, aut aliunde collectum, ut vel pauperibus, vel publicis necessitatibus consulatur. Illi Montes, qui ex primæva sua institutione ad pauperum necessitates per mutuam sublevandas destinati sunt, propriam sibi faciunt appellationem *Montium Pietatis*. Qui ad alios fines intenduntur, alia plerumque nomina obtinent.

Art. I.
 GENERALES NOTITIÆ DE MONTIBUS PIETATIS.
 Definitio Montium

§. 260.

Mons igitur Pietatis est *summa quædam pecuniæ* (seu aliarum rerum usu consumptibilium) *in pauperum opem collata, ut istis sub pignore credatur.* *Pietatis:*

§. 261.

Montis nomen valde aptum videtur ad denotandos ejusmodi congestos pecuniarum, seu frumenti acervos, cum apud Linguae Latinæ Principes passim *Montes* ad quarumlibet rerum affluentem copiam transferantur; & tam in Teutonica, quam Latina Lingua, vulgari proverbio *aurei Montes* jaçtentur. (a) *Pietatis* nomen merito tribuit sanctissimus, qui intenditur finis, levamen scilicet indigentium. *Etimologia:*

(a) vid. ERASM. *adag. aureos montes polliceri. Et: Montes frumenti.*

§. 262.

§. 262.

Ufus no-
minis an-
tiquus.

Unde jam sæculo post Christum quarto pecunias in usum pauperum à fidelibus collatas, quas Ethnicorum persuasio vero copiosiores fingebat, Montis nomine indigitari posse, credit PRUDENTIUS, (a) dum de Præfecto urbis Romanæ sic canit: *Laurentium sisti jubet, exquirat arcam ditibus Massis refertam, & fulgidæ MONTES monetæ conditos.* Nec Pietatis laus his Montibus tunc deerat; hinc idem Tyrannus de iis, qui pecunias suas conferunt, ibidem dicit: *Et summa PIETAS creditur, nudare dulces liberos.*

(a) In hymno de S. Laurentio.

§. 263.

Conve-
nientia
cum locu-
lis Christi.

Habent hodierni Montes Pietatis aliquam convenientiam cum oculis Christi, vel cum illa collectione, quam primi Christiani ante pedes Apostolorum ponebant, ut distribueretur, quantum cuique opus esset. Unde etiam ab aliquibus *Montes Christi*, & *Deposita Apostolica* olim vocabantur. Id tamen notabile discrimen intercedit, quòd ex Depositis primorum Christianorum, eleemosynæ prorsus gratis donarentur, quibus largitionibus exhauriebantur demum pia illa æraria, nisi nova identidem subsidia suppeditaret Fidelium charitas. Econtra in Montibus Pietatis non eleemosyna, sed mutuuum, & quidem sub pignore datur, suo tempore restituendum. Qua ratione quidem minor liberalitas exhibetur; beneficium (a) tamen Montium perpetuatur, & non præsentibus solùm, sed futuris etiam pauperum necessitatibus prospicitur.

(a) Beneficium conferri dicitur, etiamsi res non donetur, sed mutuò, aut precario, imò etiam cum onere quodam servitiorum concedatur, donec mutuuum restituatur. vid. MARCULF. lib. 2. form. 27. & BIGNON. not. ad lib. 2. form. 5.

§. 264.

§. 264.

Montes isti constantur ex piis largitionibus divitum, *Materia;*
 legatis, eleemosynis: ex publico ærario: ex necessaria ci- *ex qua*
 vium contributione: ex pecuniis depositis, vel sequestratis: *Montes*
 ex multis pecuniariis: ex otioso pupillorum aut viduarum *constantur:*
 peculio: ex puellarum adhuc impuberum dotibus: deni-
 que ex creditis, seu etiam pretiis, quibus sibi loca quædam
 Montium, seu jus percipiendi certos fructus ex Montibus
 comparant nonnulli, propterea *Creditores Montis, Socii*
Montis, seu *Montistæ* dicti.

§. 265.

Finis primarius, & ex primæva institutione intentus *Finis pri-*
 est, ut subveniatur pauperibus mutuo indigentibus, ne hi *maris.*
 cogerentur à Judæis mutuum sumere sub usuris enormibus.
 Progrediente tempore latius ad alios fines extensa est Mon-
 tium quorundam utilitas, nempe ad sublevandas necessita-
 tes publicas totius Communitatis, vel ipso. am Principum,
 vel etiam privatarum familiarum. Unde inventæ sunt ra-
 tiones cumulandi intra breve tempus ingentes pecuniarum
 summas, quibus hi Montes in immensum auferentur, &
 non tantum pauperibus, sed etiam divitibus & mercatori-
 bus inde mutuum præberi, vel pecuniæ ad meliorem quem-
 cunque usum impendi possent.

§. 266.

Ut ejusmodi Montes utilitatem & ætatem ferant, ne- *Erigendi*
 cessarium omnino est, ut non privata, sed publica aucto- *sunt au-*
 ritate erigantur. Nemo enim facilè pecunias suas, quas vel *toritate*
 pro commodo futurorum temporum ad subsidium pau- *publica*
 perum liberaliter largitur, vel etiam pro fructu percipiendo
 credit, privatis hominibus committet, nisi Magistratûs au-
 thoritas securitatem præstet. Dein multa subsidia, quæ am-
 plian-

pliando Monti serviunt, obvenire non possunt, nisi accedente auctoritate publica, uti sunt Deposita Judicialia, pecuniæ sequestratæ, mulctæ, necessariæ contributiones civium. Insuper interest Reipublicæ scire de ejusmodi exercitiis, ne fraudes irrepant, & usuris pandatur porta.

Privata auctoritate posse erigi Montem Pietatis tradit PASQUALIGUS *Decis. 199. & 200.* ut autem stabilitatem, & publicam fidem habeant, publica etiam auctoritas necessaria est.

§. 267.

*Summi
Pontificis,*

Cùm institutum hoc primam originem habuerit in civitatibus territorii Pontificii, utile, conveniens, & necessarium fuit, ut Romanus Pontifex non solum auctoritatem suam Ecclesiasticam, sed etiam sæcularem illis impenderet. (a) Pro aliarum Civitatum, extra Pontificium territorium sitarum, Montibus erigendis petita nonnunquam fuit Pontificis confirmatio, ex eo præcipuè capite, quòd Justitiam Montium impugnaverint multi, à potestate Episcoporum exempti, ad quos compescendos suprema auctoritate Apostolica stabiliendi erant Montes. Eo libentius autem hæc implorabatur, quo luculentiora pro Montium emolumento petebantur privilegia, quorum concessio potestatem Episcoporum, vel sæcularium Principum videbatur excedere.

(a) FILLIUCIUS *tr. 34. p. 2. n. 187. in fin.* bene monet, Montes profanos in bonum privatæ familiæ Romanæ erigi non posse absque licentia Summi Pontificis, qui etiam non aliter concedit, nisi assignentur Reditus, spatium annorum 20. vel 30. suffecturi ad præstandos fructus, & expungendum summam capitalem emptorum. Destruerentur aliàs facillè spes & res successorum, utpote redditibus, qui ad eos pervenire deberent, jam obligatis. Pontifex igitur, ut Princeps Regionis providere debet, ne constituentur ejusmodi Montes in grave nobilium familiarum damnum.

§. 268.

§. 268.

Natura autem hujus negotii ea est, ut æquè sufficiat auctoritas Episcopi, vel Magistratus Laici, aut Principis, Ecclesiastica quidem auctoritas, sive Episcopi, sive Papæ Romani, ad hoc requiritur, ut ejusmodi Montes numerentur inter causas pias, harumque privilegiis gaudeant. Ad profanos autem Montes erigendos, Principis, vel Reipublicæ concessio imploranda est, uti in Belgio, & multis Germaniæ civitatibus factum videmus.

Non satis peritè D. SENCKENBERG in Epistola adjecta *Disquisitioni Juridica de Montibus Pietatis* sub præsidio suo propugnata, notat mysterium, quod *nemini animadversum* esse dicit, scilicet omnes Montes Pietatis non ab Episcopis locorum, sed absque medio à Pontifice Maximo confirmatos, adeoque confirmationem Montium factam esse *Casum Papalem*, quia quorundam de usuris objectionem tollere, non nisi Pontificis erat, utpote qui solus secundum Canones de iis *dispensare*, aut aliquid, quod revera videtur, non esse usurarium *declarare* potest. Ita D. SENCKENBERG. Verum *declaratio* Summi Pontificis, imò universalis Synodi Lateranensis in ea, quam videbimus, Doctorum collisione, erat haud dubiè summæ auctoritatis, & argumentum fortissimum pro tuendo Montium instituto. Ut tamen singuli Montes erigantur, vel etiam Causis piis annumerentur, auctoritas Principis, & Episcopi sufficit. *Dispensatio* autem locum in hac re non habet; si enim nihil, quod usurariam pravitatem sapiat, intervenerit; dispensatione opus non est: si verò nova Montium forma usuram contineat; in hac nec Episcopus, nec Romanus Pontifex dispensationem posset impendere. Falsum igitur est, confirmationem Montium factam esse *Casum Papalem*.

§. 269.

Quæri potest, in cujus dominio sint pecuniæ pro Monte congregatæ? Aliqui dominium earum, Magistratui vel Communitati adstruunt, alii pauperibus. In dominium Communitatis eas redigere, nisi fortè ex ærario publico

desumantur, difficile videtur, cum nihil aliud Communitati, vel Magistratui competat, quam sola administratio juxta præscriptas Montis Leges; nulla verò libera dispositio ad proprium beneplacitum, vel commodum. Ut pauperibus dominium tribuatur, æquè difficile est, cum percipi vix possit, qua ratione mutuum dari, & quidem sub pignore possit pauperibus ex ea summa, quæ ipsorum est propria. Quæstio hæc multum habet subtilitatis, parum ad praxin conducibilis. Moveri eadem potest de aliis operibus piis, uti de pecunia ad dotandas Virgines legata, de redditibus ad alendos pauperes Scholasticos &c. Possunt Montes, & alia ejusmodi pia opera considerari tanquam personæ fictæ, ad modum hæreditatis jacentis, quibus omnia jura competunt, quæ aliorum dominorum sunt propria.

§. 270.

*Varia di-
visiones
Montium.*

Porro variæ sunt horum Montium species, quas breviter recensemus.

I. Prima Montium divisio est in *Montes Pietatis*, & *Montes profanos*. Ex illis dato mutuo subvenitur pauperibus. Ex his meliori quocunque modo privatis, publicisque necessitatibus providetur.

II. Montes Pietatis à modo colligendi pecunias, alii dicuntur *puri*, qui eriguntur ex pecuniis liberaliter & gratuito collatis: alii *mixti*, ex quibus Montistæ, qui pecunias conferunt, fructum percipiunt.

III. A modo distribuendi pecunias, alii sunt *perfectissimi*, ubi mutua prorsus gratis, & solis pauperibus conceduntur: *minus perfecti*, ubi exigitur modicum quid ultra sortem pro stipendiis ministrorum & aliis impensis: *imperfecti*, ubi mutuatarius insuper solvere debet interusurium, quod debetur Montistis; mutuum autem non solis pauperibus, sed fere cuicunque petenti conceditur.

IV. A

IV. A materia variam appellationem habent Montes pecuniæ, Montes frumenti, Montes farinae.

V. Montes profani à se invicem discernuntur denominatione sumpta ab Auctoribus, qui eos erexerunt, uti Mons Julius, Mons Pius, Mons Sixtus.

VI. Vel à familiis & locis, in quorum favorem sunt constituti, uti Mons Ursinus, Mons Cæsarinus.

VII. Vel à causis, quæ originem dederunt, uti Mons Fidei, Mons Religionis, Mons Pacis, Mons Aluminum.

VIII. Vel à tempore, ad quod pro diverso, qui intenditur, sine durare debent, uti Mons Novennalis.

IX. Vel à forma, uti Mons Redimibilis, vel Irredimibilis: Vacabilis, vel Non vacabilis, prout infra explicabitur. (§. 325.)

§. 271.

Juvat altiùs horum Montium originem repetere. Christianæ charitatis & humanæ societatis leges imperant, ut alienæ indigentia juxta facultatem propriam succurramus. Fieri id potest vel Eleemosyna, vel Mutuo.

Art. II.
ORIGO
MONTIUM
PIETATIS.
Aliena in-
digentia
succurritur

§. 272.

Nunquam non Fidelium pietas conferre solebat eleemosynas, per fidos ministros pauperibus erogandas. Exempla hujus liberalitatis in omnibus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis occurrunt. Recentissimè Serenissimus Dux & Elector Baviaræ, paterno affectu erga veros pauperes commotus, simulque præcavere volens malis & fraudibus, quæ sub prætextu mendicitatis committi solent, ordinationes prudentia & pietate plenas constituit, (a) quarum ope sustentationi pauperum ita esset provisum,

Vel eleemosynis,